

חולין צב-א

עניין: ברוך אופנים הוא דאמרי ליה

תוס' חגיגה יג :

וההיות רצוא ושוב. פר"ח לפי שהן מגחלים עוממות ודרךן
לדמות לשאר שרפים ולהוציא להבה והניצוץ חוזר והיינו
שלא לרוא ושוב: יאמרו ביד אומה שפלה מסר את בניו.

בן איש חי שנה ב' פרשת תולדות

ז ברכה יוצר רשבת הוא בחינת תוספת קדושת שבת בעולם הבריאה כי כל סדר יוצר הוא בבריאה וכמ"ש בשער הכונות ושבת לא"ש אשר שבת הוא שבת שנוצר בו עילוי השבת ומ"ש ובוים השביעי נתעלה וישב על כסא כבודו הכונה כי בחינת ה-א הראשונה דשם הוי"ה ביה מקנת בבריאה ובחינת וא"ו ביצירה וכל זה כימות החול ואכ"ל ביום שבת בחינת וא"ו שבשם נתעלה כן היצירה וישב על כסא כבודו בבריאה וז"ל ביום השביעי כלומר וא"ו ביום השביעי נתעלה וישב על כסא כבודו וכנ"ל בשער הכונות וצריך לומר דעת ותכונה סוככים הורו וכן נותנים לו כל צבא מרום וכן צריך לומר שרפים וחיות ואופני הקודש וכנ"ל בשער הכונות ומ"ש קרא אשמש ויזרח ר"ל זמן

שו"ת מאיר נתיבים ח"א סי' ו

רארלם - עדיין ארייבן און למודי מה שאנו חומרים בקודש
מוסף בערליך ונקדישך כבוד שיה שרפי קודש. הרי
שמייחסים שם קדש לשרפים שהיא המעלה החמישית לפי
שיטת רבינו אליעזר:

ראו י"ל דשאני לשון קודש מלשון הקדש דלשון הקדש היא צה' הידיעה ע"ש המעלה המיוחדת לחיות שבהם הודמה במעלה חזל קודש בזה כי הידיעה שייך שפיר אף בצופים ושרפים וכו"ל לכל המלאכים ובהם אפשר לקיים גברי החיזוקים ואלו ואלו דברי אלקים חיים בן וכל אחד יחזיק במהגו ואין לשגשג בהירסאות כי שמים נכונים ומש' צה' גן המלך שסבסד נאות ממנה למעלה לומר שרפים ואופנים וחיות הקודש חזל לומר שרפים וחיות ואופנים אין בסדר נכון שאין זה לא ממנה למעלה ולא מלמעלה למטה :

וְלִי יִרְאֶה דַּחֶף הֵא לֹא סָבְרָא דְהִנֵּה מִצּוֹרֶר צִפְגִּי' דָּף לִצִּי
חֲצִיבִין יִשְׂרָאֵל וְכִי שְׁמֵלֵאכִים אֵין מִזְכִּירִין הַשֵּׁם עַד אַחֵר

שֶׁל חַיִּיּוֹת וּפְרִי תַלְמוּדָא וְהִאֲכִילָא בִּירוּן כְּבוֹד ה' מִמְקוֹמוֹ
וּמִשְׁנֵי בִירוּן לוֹפִיִּים הוּא דְלֹאֲמַרִי לִי וְכִתְּבוּ הַחֹסֶם דְּחַיִּיּוֹת נְמִי
לֹאֲמַרִי בִירוּן דְּעִדְיָא מִשְׁרַפִּים וּקְרָא נְמִי מוֹכֵחַ דְּחַיִּיּוֹת לוֹפִיִּים
לֹאֲמַרִי בִירוּן דְּכֹתָר קְרָא דְּבִירוּן כִּי וְקוֹל כְּנָפֵי הַחַיִּיּוֹת מִשְׁקִיּוֹת אֲשֶׁר
אֵל הַחוּתָּה וְקוֹל הַלּוֹפִיִּים לְעוֹמְתָם קוֹל רַעַשׁ גָּדוֹל וְכָל דּוֹכָחָא
מִשְׁמַע דְּהַלּוֹפִיִּים כְּתֹר חַיִּיּוֹת בְּרִיּוֹת דְּכַחֲשִׁי וְכֹלֵת הַחַיִּיּוֹת יִלְכוּ
הַלּוֹפִיִּים אֲזֵל וְכִנְשָׁא הַחַיִּיּוֹת מַעַל הָאֶרֶץ יֵשְׁאוּ הַלּוֹפִיִּים
וְכַחֲבִי נְמִי כִי רוּחַ הַחַיִּי בַּלּוֹפִיִּים עֲכָל: וְהִכֵּי יִתְּן הַמֶּלֶךְ
שֶׁבַח נוֹתִינִים לוֹ כָּל זָכָא מִרְּוֹם וְכֹחֵהּ סִדֵּר הוּא הַשֶּׁבַח שְׂרָפִים
תַּחֲלֵה שְׂאוּמֵרִים קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ וְלַעֲוֹתָ שְׂרָפִים מִשְׁכָּחִים
הַחַיִּיּוֹת וְהַלּוֹפִיִּים לוֹאֲמֵרִים בִּירוּן כְּבוֹד ה' מִמְקוֹמוֹ וְלֹכֵן הַקְּדִים
שְׂרָפִים שֶׁכֵּס לוֹמְרִים תַּחֲלֵה סִדֵּר קְדוֹשֶׁה וְאַחֲזִי חַיִּיּוֹת לוֹפִיִּים
שְׂאוּמֵרִים לְעוֹמְתָם בִּירוּן כְּבוֹד ה' מִמְקוֹמוֹ וְלֹכֵן הַקְּדִים חַיִּיּוֹת
לְאוֹפִיִּים לְפִי שֶׁהַלּוֹפִיִּים כְּתֹר חַיִּיּוֹת בְּרִיּוֹת כְּמִיָּה הַחַיִּי וְכִמִּיָּה

שאלה מזני מחמד עיני ולבי הרב הכ"ג כהר"ף המפורסם מוכ"ר צללל:

חיל אחד צאתי לכתחנן להאיר עיני מחממתי
 על אשר נסתתפתי צדיקות עוסק בהעתקת סי
 הארי ז"ל אשר כוננתי לבאר מקום אשר ראיתי הכרים והנס
 חששים מתקדשים ומעבירים רבים דרך לעצמו צוררים והאמת
 שלא הגעתי למדח זו להשיג ולכרע על אלו דברי חלקים חיים
 וכאן כבן שאל ציור של שנת באל אדון כנוסח תפארת וגדולה
 שרפים ואופנים וחיות בקודש וגם המקצועים מחולקים בזה
 הכנוסח וצבר תרומה מציא הכנוסח שרפים ואופנים וחיות
 בקודש ובחיקונים דף קי"ז לפיכך היינו שרפים וחיות
 ואופני הקודש ובסידורם כל הגעתקים מפיחם ומפי כתבם
 של גורי הארי ז"ל אין כל הכנוסחות שאים ובסיח הביא
 כנוסח החיקונים כי"ל ואדוני אבי מורי אשר אתו החכמה
 ומדע לילך בדרך יוסר ומסילה יודיעני הדרך אשר צב נעלה
 וגדלה נחיתת מוכי"ל איש להאריך ולכתוב לו לאשר רבו הספיק
 אולי כנחם נוסחתו ובחדות א"י"ה הכתוב בצורכם כי"ד בני
 ותלמודו דן סיון אפתל לפיכך צווינאל י"י"ה באללל בבגאון
 באמיתו מוכרם ומגליות י"י חפ"ה כי"ל :

תשובה לבאר נדון שאלתו שאלת חכם אשכנז לו מה שמלאכי
בין הכוזבים מה שכתב על מ"ש הרמב"ם פ"ב
מ"ה יסודי: הבורח הלכה ז' חיות הקודש וכן למעלה מן הכל
לפיכך נקרא חיות הקודש פ"כ כל המקרא לא מלאכי לשון זה:
ויראה לי דמכיון רבינו למד שאלו אומרים בתפלת יואל
ובאופנים וחיות הקודש ומדברי רבינו משמע דדוקא
חיות נקראים בשם הקודש בשביל גזל מעלתם וזמה נראה
לקיים הירמיה ציור של שבת שבה נותנים לו כל צדא מרוס
התפלתו וגדולה שרפים ואופנים וחיות הקודש יש גירסא אחרת
שרפים וחיות ואופני קודש וכוא מ"ש תיקונים דף קי"ז לשיטת
רבינו נראה דלון לומר כן ועיין צ"ח ג' המלך ס"ה י"ב שכתב
סוד טעם מסביר דנש"י מה שנקרא חיות הקודש משום
דלויכא למיטעי בשאר חיות של חול לכן להבדיל ציינים יחסו
קודשם. ועיין בצבורהם שם הוא כרענו לומר שרפים ואופני
וחיות הקודש כמו ציור ובאופנים וחיות הקודש:

גן המלך סי' נב

(נב) ראיתי שינוי בנוסחת יוצר של שבת, יש אומרים 'שרפים ואופנים וחיות הקדש', ויש אומרים 'שרפים וחיות ואופני הקדש'. וראיתי לתת לב לדבר הזה. איברא דספר התיקונים (תיקון סט) דף קי"ו (ע"א)⁴³ כך גורס: שרפים וחיות ואופני הקדש. ודבריו דברי קבלה. אמנם אם לדין תשובות הרבה בדבר. ובספר אבודרהם (חזית של שבת) הכריע כנוסחא קמא, שכתב וז"ל: שכן [אנן] אומרים ביוצר והאופנים וחיות הקדש, עכ"ל. פירוש דבריו שכיון שיוצר של חול מקדימין אופנים לחיות והתם ליכא שכינת דפליג, א"כ מינה דגם ביוצר של שבת יש לנו לומר כן. ושעמא תריצא הוא.

ועוד נ"ל טעם אחר שלא מצינו סרך קדושה רק גבי חיות באופנים. וטעמא איכא למימר אי משום דעדיפי טובא לכן יחסו להם הקדושה, אי משום דאיכא למיטעי בשאר חיות של חול, לכן להבדיל ביניהם יחסו קדושה. אמנם גבי אופנים לא מצינו יחס קדושה כלל, ופשיטא מלתא דקדושה שנוכרה היא מוספת על החיות כמנהג. ועוד כפי נוסחא ראשונה הו"ל סדר נאות בהדרגה מלמעלה למעלה שלמעלה ממנה, דאמרינן בפרק גיד הנשה (חולין) דף (צ"ה) [צ"א] (ע"ב) שחביבין ישראל ממלאכי השרת, שישאל מוכיין את השם אחר שתי תיבות ומלאכי השרת אחר שלש תיבות, ופרץ והאיכא ברוך שמוכיין את השם אחר שתי תיבות, ומשני דהך קרא דברוך אופנים הוא דקאמרי ליה. פירוש דאופנים חשיבי ממלאכים. ותו משני ואיבעית אימא כיון דאתיהיב רשות איתיהיב, כיון שניתן רשות להזכיר מוכיין אפילו בבציר משלש תיבות. והך תירוצא בתרא בדרך ואם תמצ' לומר איתמר, ולעולם אופנים עדיפי ממלאכים. והגם דתירוצ' בתרא יסבור דהאופנים ומלאכים כי הדדי גינהו, הלא אין זה נוגע לנדון דידן, דנדון דידן אי אופנים חשיבי מחיות אי חיות חשיבי ממלאכים. וכבר הכריחו שם התוספות (צב. ד"ה ברוך) דחיות חשיבי מאופנים, שהרי כל הנהגת האופנים תלויה ברוצן וחפץ החיות. וכפי זה נוסחא דידן היא בסידור נאות מלמטה למעלה, דבתחלה מזכיר ענין השרפים, ואח"כ שלמעלה מהם שהם האופנים, ואח"כ החיות שהם למעלה מהם. ואמנם כפי נוסחא שניה אין כאן סדר הגון כלל לא מלמטה למעלה ולא מלמעלה למטה. ולכן נראה דנוסחא קמא [עיקר]. אכן קבלת רבי שמעון בר יוחאי תכריע⁴⁴.

